

Entrevista a Albert Ràfols-Casamada (pintor i poeta): «No vull fer pintura poètica ni poesia pictòrica»

*S'escola la llum d'hivern en una estança quieta. Els llibres, els quadres, els objectes envolten l'ordre successiu dels dies del poeta. El poeta, assegut al seu balancí de vímet, prop d'un finestral, respon amb cordialitat afectuosa aquest repàs a la seva obra poètica, concretada en el darrer llibre, que porta un títol d'immediatesa premonitòria: *Dimensions del present* (Jardins de Samarcanda, 2004). En aquest recull s'acompleix la divisa dels antics: la poesia, com la pintura.*

-¿Quina trajectòria el va encaminar a la poesia?

-Escrivia des de sempre, sense tenir un interès especial per publicar, i per a mi mateix. L'any 1975 vaig reunir tot el que havia escrit des del 1968. Ho va llegir en Ramon Pinyol, i li va interessar molt per a publicar-ho als Llibres del Mall. Va ser el meu primer llibre.

-¿I la reacció dels seus companys, amics i coneguts?

-Va ser bona...

-¿Sorpresos?

-Sí, en certa manera sí, encara que ja ho havia comentat a alguns...

-¿Com va incidir en la seva obra poètica l'estètica realista dels anys seixanta i setanta?

-Jo tenia els meus models propis, que eren els poetes que més m'havien interessat. Durant la guerra m'havia caigut a les mans una antologia que havia publicat en Janés, on hi vaig llegir Salvat-Papasseit, i García Lorca, amb els poemes de *Poeta en Nueva York*. Aquest va ser el disparador de la meua vocació poètica. Des de llavors vaig anar comprant llibres de poesia, el que veia i el que m'interessava. Per exemple, el llibre titulat *Prismes*, de Sebastià Sánchez i Juan.

-¿I què hi va trobar?

-El toc de modernitat, que era el que cercava. Un altre dels llibres era *Elegies i jardins*, de Josep Lleó...

-Doncs no eren les lectures més habituals d'aquells moments...

-Jo anava a una llibreria on tenia molt per triar. Després va venir l'interès per Carles Riba, i pels poetes castellans com Vicente Aleixandre, Pablo

Neruda, Pedro Salinas, Jorge Guillén...

-¿Per la seva modernitat?

-També, especialment.

-I de l'enfrontament entre Riba i Sagarra, ¿què me'n pot dir?

-No ho vaig viure gaire... Llegia la poesia de Marià Manent, i *Joc partit*, de Joan Teixidor. També vaig descobrir la poesia francesa: Mallarmé, Apollinaire, René Char. I T.S. Eliot.

-¿Com va anar la recepció dels seus llibres quan l'antologia de la poesia catalana de Josep M. Castellet i de Joaquim Molas ja havia establert un cànon?

-En Josep M. Castellet va ser en la presentació del meu primer llibre i va dir unes paraules a l'hora dels parlaments; després em va fer un pròleg a *Territori de temps*... Jo no era del món

de la lletra, era del món de la pintura, i això va fer que al principi em costés introduir-me al món de la lletra. D'altra banda, vaig tenir molt bona recepció per part de poetes anteriors a l'obra meua i que jo admirava, com Tomàs Garcés, Joan Teixidor i Marià Manent. Amb Foix també érem molt amics.

-¿Existia algun correlat estètic entre els artistes i els escriptors de la seva mateixa generació?

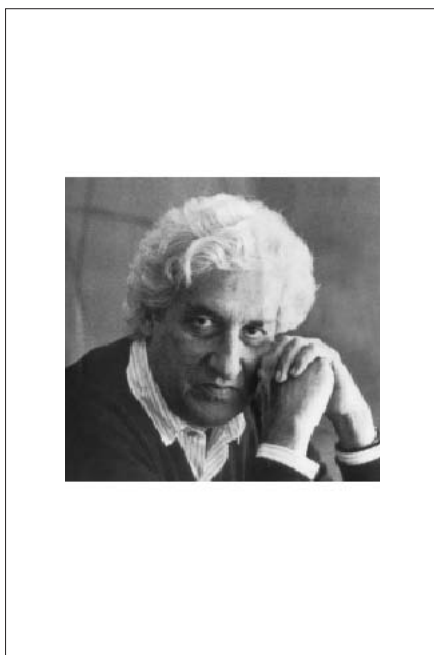
-Amb Gabriel Ferrater vam ser força amics, i també amb Jordi Sarsanedas. Formàvem part del grup denominat Els Vuit. Alguns havien vist en la meua poesia una cosa marginal. Per circumstàncies, perquè costava molt lluitar en tots dos camps alhora; era l'època de les meves primeres exposicions, que em van ocupar molt. Jo anava escrivint només per a mi, per als de casa, per a la Maria.

-¿Pensava que la seva poesia també tenia un públic?

-Ben bé així no ho pensava gaire...

-Signe d'aire. Obra poètica 1968-1976, publicat als Llibres del Mall; *Angle de llum*, editat a la col·lecció dels «Llibres de l'Escorpí» d'Edicions 62, i *Signe d'aire*. Obra poètica, 1939-1999, aparegut amb voluntat d'obra completa a Proa, constitueixen tres fites cabdals en el panorama vital i literari d'Albert Ràfols-Casamada. Li demano quina perspectiva en té, ara.

-És la de la satisfacció d'haver aconseguit el que em proposava des del principi. Primer, volia ser poeta. Després, pintor, però també poeta. El meu pare era pintor, i aquest ofici era molt dur.

-Després de l'obra completa editada a Proa arriba Dimensions del present. Quins motius hi ha rere aquest nou llibre?

-És la continuació. Tenia material que esperava ser publicat. Quan els editors de Jardins de Samarcanda s'hi van interessar, vaig seleccionar els poemes posteriors a l'edició de *Signe d'aire* (1999).

-El mateix títol, Dimensions del present, ¿suggereix una voluntat de posicionament?

-M'agradaria que fos així. La quarta part configura material per a un altre llibre. I això que la poesia no es presenta sempre amb el mateix ritme; si en una època surt de manera fluida, en una altra la fluïdesa és més escassa.

-¿Existeix una disciplina diferent per al pintor i per al poeta?

-En el fons hi ha el mateix esperit a la recerca de la llum. Es fa difícil explicar aquestes coses. Es diu el mateix, però cadascuna requereix el seu llenguatge específic. Fins i tot físicament; amb el paper i el llapis n'hi ha prou per escriure; en canvi, la pintura demana la intervenció de tot el cos. Per això no vull fer pintura poètica ni poesia pictòrica. Però sempre, d'alguna forma, es percep que hi ha una recerca del color i de la llum.

-¿Com es concreta, la recerca?

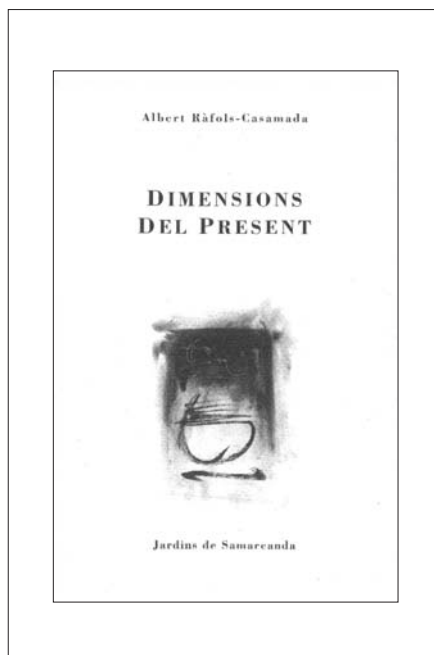
-Amb el color, amb la forma poètica... És el fet de buscar una expressió que respongui a aquest desig d'aprofundiment en les coses semblant que penetra al fons del món que ens envolta, però de manera que surti per si mateix.

-¿Quin encaix té l'aparença de simplicitat de la seva obra en una estètica per al segle XXI?

-Fonamentalment, la de la voluntat antiretòrica. Fugir de la retòrica de les coses forçades. Aconseguir una pintura i una poesia que respiri, que digui tot el que ha de dir, però sense palla...

-¿Quina importància ha tingut per a vostè la formació artística, i com l'ha transmesa des de la seva activitat de professor?

-Per a mi ha estat molt important l'autoformació, sempre autodidacta, tant en poesia com en pintura. La meua va ser una època difícil perquè hi predominava l'academicisme, una tendència de la qual em vaig apartar sempre. L'activitat de professor m'obliga a plantejar-me moltes coses per poder ajudar a reflexionar.

He anat intercalant la lectura d'alguns dels seus poemes publicats a Dimensions del present entre pregunta i pregunta, passant d'uns temes a altres. Dos d'aquests poemes, i no pas triats a l'atzar —«Variacions sobre una taula» i «Camí incert»—, condensen l'atmosfera de quotidianitat i la recerca incessant que constitueixen el motor de la motivació creativa de l'artista.

-¿Què és una taula?

-El moble que conviu amb nosaltres i que em serveix per treballar.

-¿I el camí incert?

-L'interioritzat. Els cercles interiors constitueixen una temàtica similar en tots els meus llibres; formen part del món de la meua quotidianitat.

-¿És una quotidianitat atemporal?

-Potser sí...

-¿Com la seva poesia?

-En certa manera, sí.

-Si hagués de fer una autoantologia, tenint en compte Dimensions del present, per a explicar i fixar les coordenades de la totalitat de la seva obra poètica, ¿com la formularia?

-La part inicial, que recullo a *Signe d'aire*, traça les pautes per on anirà la meua recerca poètica. El bloc titulat *Signe d'aire* constitueix la recerca del llenguatge personal que respongui a la modernitat, el mateix que cerco en la pintura. Després, altres llibres que he anat fent —com ara *Territori de temps*— contenen poemes influïts per Roland Barthes, i posteriorment continuo amb aquesta evolució sense gaire alts i bai-

xos. Finalment, el llibre darrer mostra la depuració de la meua recerca...

Albert Ràfols-Casamada ha projectat pintura i poesia en diverses revistes. Dues de les més remarcables són Ampit i Caràcters.

-Quina raó de ser tenia la revista Ampit, i quins van ser els propòsits que els van conduir a aquella proposta poètica i plàstica?

-Inicialment va néixer de part nostra, de la Maria i meua, però de seguida s'hi van afegir altres que formaren part de l'equip, com ara Victòria Combalia, Hernández i Pijuan o Carles Hac Mor. Era un intent de donar sortida a les nostres inquietuds, centrades en l'art i en la poesia. En certa manera repreníem el que havien estat les revistes d'avantguarda dels anys vint i trenta amb una formulació que havia de correspondre al present que vivíem. Hi vam portar a terme experiències molt interessants, en les quals van col·laborar alumnes i companys nostres.

-Més recentment ha realitzat la capçalera de Caràcters...

-Va ser una proposta que em van fer en Sam Abrams i en Vicent Alonso, i em va plaure, perquè l'expressió gràfica ha estat una cosa que m'ha agradat sempre. Va ser una oportunitat que he gaudit duent a terme.

-¿N'està content?

-Sí! Hi cercava també la claredat, el mateix que cerco en la pintura. Al mateix temps volia que hi hagués l'empremta de la manualitat, i que tingués pautes perquè des de la revista es pogués anar fent, introduint-hi color i il·lustracions si els convenia. Em va agradar fer-la, i n'estic content.

La llum de l'estança ens indica com transcorre el pas de la tarda, benignament. Albert Ràfols-Casamada a penes s'ha mogut del balancí de vímet. El gest que subratlla la seva conversa és lleu, lent i compassat. Com ho han estat les seves paraules en respondre, amb una expressió reflexiva, de càmera lenta, d'una convicció profunda. D'una dolcesa d'aquell qui sap que l'obra artística, pintura o poesia, flueix en la continuïtat i en la recerca. Dimensions del present és una altra estança, la darrera fins ara, de les que han acollit i acomplert la voluntat expressiva i poètica d'Albert Ràfols-Casamada.

Vinyet Panyella